

14.

Wartości ogólnoludzkie – człowiek społeczny jest wartością

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój intelektualny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poszukiwanie prawdy

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Krytyczne i twórcze podejście do prawdy prezentowanej w różnych systemach filozoficznych

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Wpływ Objawienia chrześcijańskiego na ukształtowanie się filozofii europejskiej.
- Celem filozofii jest dążenie do prawdy.
- Filozofia jest wyrazem ogólnoludzkich poszukiwań i dążeń.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Filozofia wplata się w kontekst tych części świata i kultur, w których ludzie zadają sobie pytania dotyczące początków istnienia świata i człowieka, sensu życia ludzkiego i trwania wszechświata.
- Teologia rozwija rozumienie wiary.
- Objawienie chrześcijańskie wniosło nową jakość w filozofię.

Zasady

- Buduję sens mojego życia na bazie Objawienia chrześcijańskiego.
- Uczę się szanować własną godność i jej bronić.
- Nie posługuję się drugim człowiekiem i nie wykorzystuję go do własnych interesów.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Etyka chrześcijańska wypracowała normę personalistyczną jako zasadę regulującą współżycie ludzkie.
- Promując godność osoby, sprzeciwiam się przejawom rasizmu i dyskryminacji, a także wszystkiemu, co narusza godność osoby i co ogranicza jej autonomię.

Zasady

- Szanuję własność moich dzieci i ich prawo do intymności.
- Wychowuję moje dzieci w duchu cnót chrześcijańskich.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Człowiek panuje nad światem, ale w sposób ograniczony; jest jego częścią i podlega prawom natury.

- Osoba jest najwyższym dobrem i przysługuje jej miłość.
- Człowiek realizuje się, gdy w sposób świadomy i wolny decyduje się być darem dla innych, czyli wtedy, gdy dojrzałe kocha.
- Istnieje prawo naturalne i wynikające z niego prawdy ogólnoludzkie.

Zasady

- Przypominam uczniom o godności każdego z nich.
- Bronię nienaruszalności osoby ludzkiej od poczęcia do naturalnej śmierci.
- Uświadamiam moim wychowankom konieczność dojrzewania do prawdziwej miłości.
- Uczę, że troska o życie powinna być wartością niezależną od wyznawanej religii czy światopoglądu.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Dyskusja na temat: Uzasadnij słuszność sformułowania: „Człowiek jest darem”. Uczniowie dzielą się na dwie grupy. Pierwsza z nich ma za zadanie podać argumenty za słusznością powyższego sformułowania, druga zaś ma przygotować kontrargumenty.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczeń zna podstawy filozofii. Wie, jakie są początki jej powstania i główne nurty. Jest świadomy wkładu, jaki wniosło chrześcijaństwo w kształtowanie się systemu wartości uniwersalnych. Charakter tych wartości staje się obligatoryjny dla każdego człowieka niezależnie od wyznania i poglądów.

1.10. ZAGROŻENIA

Brak własnego systemu wartości w podejściu do prawd filozoficznych może prowadzić do zagubienia światopoglądowego, a nawet moralnego. Zbytne zaufanie własnemu rozumowi może stanowić przeszkodę w przyjęciu Objawienia i wiary chrześcijańskiej. Wiara w możliwości rozumu w dociekaniu filozoficznym może zakończyć się rozczarowaniem wobec konieczności rozwiązania problemów egzystencjalnych.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Człowiek jest istotą społeczną; nie może żyć poza społeczeństwem, w którym zaspokaja swoje potrzeby i ma możliwość rozwoju. Społeczeństwo jest potrzebne do określenia celów życiowych, sposobu funkcjonowania oraz wzorów, według których ma postępować.

Od momentu urodzenia człowiek podlega socjalizacji, czyli procesowi kształtowania, w wyniku którego staje się członkiem określonej społeczności. Socjalizacja w największym stopniu dotyczy dzieci i młodzieży (socjalizacja pierwotna). Jednostka przyswaja sobie m.in. normy postępowania, reguły, umiejętności. Przyjmując te wzory i role społeczne, zapewnia porządek społeczny.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Autorka opisuje w książce swoją drogę wojenną – od aresztowania, przesłuchań, tułaczki po stalinowskich więzieniach, wywózki do łagru w Workucie, aż po amnestię i drogę wiodącą przez radzieckie kołchozy do Armii Andersa. Oprócz własnego doświadczenia opisuje również losy towarzyszek niedoli – kobiet różnych narodowości, które potrafiły zachować człowieczeństwo oraz kobiet, którym się to nie udawało.

Zabawnie, jak to człowiek niczego naprzód nie odczuje i nie przewidzi... Nie wiedziałam, że włączając na tę kojkę wspinałem się naprzeciw mocnej, oddanej, prawdziwej przyjaźni, którą miałyśmy znaleźć wszystkie trzy na tym wspólnym sienniku w Starobielsku.

B. Obertyńska, *W domu niewoli*, wyd. Siedmioróg, Wrocław 2018, s. 150.

W tym krótkim fragmencie ukazana jest nieprzewidywalność losów ludzkich i początek dobrej przyjaźni. Autorka wspomina kobiety, które tak jak ona znalazły się w obozie. Nie przypuszczała wówczas, że połączy ich wspólna historia, która doprowadzi do przyjaźni.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Jednym z najpoważniejszych aspektów obecnej sytuacji historycznej jest upadek szacunku dla istotnych wartości rządzących ludzkim życiem. Jak powiedziałem swojej pierwszej encyklice, sytuacja człowieka wydaje się daleka od obiektywnych wymagań porządku moralnego, sprawiedliwości i miłości. [...] Szkoła katolicka, mająca dobrodziejstwo światła wiary, znajduje się w uprzywilejowanej pozycji, by umożliwić swoim uczniom wykształcenie w istotnych wartościach dla zachowania świata wolnego

Jan Paweł II, *Prymat wartości duchowych w wychowaniu młodych roku 2000*, 18.03.1982, w: tegoż, *Nauczanie papieskie V,1*, 1982, wyd. Palottinum, Poznań 1993, s. 388.

od gróźb, które dzisiaj nad nim wiszą. W ten sposób młodzież nauczy się odrzucać fałszywe wartości chylące się ku upadkowi społeczeństwa i odkrywać prawdziwe wartości, na których może być zbudowana cywilizacja miłości.

Filozofia jest z istoty swej dziełem jednostki, która samodzielnie zastanawia się nad prawdą. Myśl, to, co wymyśliłem, jest przynajmniej pozornie moją własnością, jakkolwiek żadne myślenie nie czerpie wyłącznie z siebie, tylko świadomie lub nieświadomie spleta się z wielu elementów. Myślenie dokonuje się w głębi ducha, ogranicza się więc do mnie, ma strukturę indywidualistyczną. Jest dostępne tylko pośrednio, gdy się je wyrazi słowami, które ktoś drugi może pojąć przeważnie tylko w przybliżeniu. W przeciwieństwie do tego [...], w wierze pierwszeństwo ma głoszone słowo. Podczas gdy myśl jest tylko duchowa, słowo stanowi łącznik. Jest sposobem porozumiewania się w rzeczach duchowych, formą, w której duch jest także ludzki, to znaczy wcielony i społeczny. Ten prymat słowa oznacza również, że wiara należy do wspólnoty ducha w sposób zupełnie inny niż myśl filozoficzna. U początku filozofii stoi prywatne poszukiwanie prawdy, która potem szuka i znajduje towarzyszy drogi. Wiara natomiast jest najpierw wezwaniem do wspólnoty, do jedności ducha przez jedność słowa. Dopiero wtórnie otwiera poszczególnym ludziom drogę do osobistej przygody poszukiwania prawdy.

J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tłum. Z. Włodkowska, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2012, s. 91-92.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Głupi już z natury są wszyscy ludzie, którzy nie poznali Boga; z dóbr widzialnych nie zdołali poznać Tego, który jest, patrząc na dzieła, nie poznali Twórcy, lecz ogień, wiatr, powietrze czyże, gwiazdy dokoła, rwącą wodę lub światła niebieskie uznali za bóstwa, które rządzą światem. Jeśli urzeczeni ich pięknem wzięli je za bóstwa – winni byli poznać, o ile wspólniejszy jest ich Władca, stworzył je bowiem Twórca piękności; a jeśli ich moc i działanie wprawiły ich w podziw – winni byli z nich poznać, o ile jest potężniejszy Ten, kto je uczynił. Bo z wielkości i piękna stworzeń

poznaje się przez podobieństwo ich Sprawcę. Ci jednak na małą zasługują nagane, bo wprowadzie i oni błędzą, ale Boga szukają i pragną Go znaleźć. Obracając się bowiem wśród Jego dzieł, badają, i ulegają pozorom, bo piękne to, na co patrzą. Ale im także nie można wybaczyć: jeśli się bowiem zdobyli na tyle wiedzy, by móc ogarnąć wszechświat – jakże nie znaleźli rychlej jego Władcy? (Mdr 13,1-9).

Por. Wj 2,23-25;
1 Krn 21,1-30; Łk 10,30-37;
15,11-24.

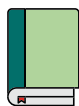

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Od początku wiara chrześcijańska została poddana konfrontacji z odpowiedziami na pytanie o pochodzenie świata, różniącymi się od jej odpowiedzi. W starożytnych religiach i kulturach znajdują się liczne mity dotyczące tego zagadnienia. Niektórzy filozofowie utrzymywali, że wszystko jest Bogiem, że świat jest Bogiem lub że stawanie się świata jest stawaniem się Boga (panteizm). Inni stwierdzali, że świat jest konieczną emanacją Boga, wypływa z tego źródła i powraca do niego. Inni jeszcze przyjmowali istnienie dwóch wiecznych zasad, Dobra i Zła, Światła i Ciemności, nieustannie walczących ze sobą (dualizm, manicheizm). Według niektórych z tych koncepcji świat (a przynajmniej świat materialny) jest zły, powstał w wyniku upadku, a zatem należałoby go odrzucić lub oderwać się od niego (gnoza); inni przyjmują, że świat został uczyniony przez Boga, ale w taki sposób, jak zegar przez zegarmistrza,

Por. KKK 39-49; 50-53;
251; 286-289.

który uczyniwszy go, pozostawił go samemu sobie (deizm). Są wreszcie tacy, którzy nie przyjmują żadnego transcendentnego początku świata, ale widzą w nim czystą grę materii, która istniała wiecznie (materializm). Wszystkie te próby interpretacji świadczą, jak trwałe i powszechne są pytania dotyczące początków świata. To poszukiwanie jest właściwością człowieka (KKK 285).

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

- Chadwick H., *Mysł wczesnochrześcijańska a kultura klasyczna*, wyd. W drodze, Warszawa 2000.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Lowith K., *Historia powszechna i dzieje zbawienia. Teologiczne przesłanki filozofii dziejów*, wyd. Antyk, Kęty 2002.
- Pesch T., *Chrześcijańska filozofia życia*, t. 1-2, wyd. Księży Jezuitów, Kraków 2007.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Religia a sens bycia człowiekiem*, red. Z. Zdybicka, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1994.
- Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Swieżawski S., *Filozofia chrześcijanina jako poszukiwanie prawdy i jej kontemplacja*, „Znak” 1981, nr 321, s. 215-221.
- Swieżawski S., *Między średniowieczem a czasami nowymi*, wyd. Więź, Warszawa 2002.
- Swieżawski S., *O roli, jaką chrześcijaństwo wyznacza filozofii*, „Znak” 1990, nr 422/423, s. 19-30.
- Swieżawski S., *Problem filozoficznej teorii człowieka*, „Znak” 1959, nr 60, s. 698-713.
- Zdybicka Z., *Człowiek i religia. Zarys filozofii religii*, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1993.

Zdybicka Z., *Religia i religioznawstwo*, wyd. Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013.

Zieliński T., *Chrześcijaństwo starożytne a filozofia rzymska*, wyd. Armoryka, Sandomierz 2017.

Ratzinger J., *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tłum. Zofia Włodkowa, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2012, s. 91-92.

Jan Paweł II, *Prymat wartości duchowych w wychowaniu młodych roku 2000*, 18.03.1982, w: tegoż, *Nauczanie papieskie V,1*, 1982, wyd. Pallottinum, Poznań 1993, s. 1211-1215.

